

Analysis of Aging Society in Thailand between A.D. 2016-2022

การวิเคราะห์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2559-2565

Weena Phungviwatnikul

วีณา พงษ์วัฒนิกุล

Faculty of Political Science,

Ramkhamhaeng University, Thailand

Jutharath Voraprateep*

จุฑารัตน์ รวประทีป

Faculty of Science,

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding author*

e-mail: jutharath@ru.ac.th

Received 14-12-2023

Revised 17-03-2024

Accepted 22-03-2024

Keywords: aging society,
completely aged society, super-
aged society

คำสำคัญ: สังคมผู้สูงอายุ, สังคม
สูงอายุอย่างสมบูรณ์, สังคมสูงอายุ
ระดับสุดยอด

Abstract

Objectives: This research article objectives are to analyze the aging society in Thailand between A.D. 2016-2022, to study problems and solutions to aging society in Thailand and to suggest guidelines for the preparation of the aging society in Thailand at present and future.

Methods: This research is qualitative research using documentary research and has taken numbers, statistics, various problems, regulations, orders, laws of aging society in Thailand from the Department of Older Persons, Ministry of Social Development and Human Security between A.D. 2016-2022.

Results: The research results were summarized as follows: (1) in 2021, Thailand is a completely aged society that population aged 60 years and over is up to 20 percent of the total population, in 2031, Thailand will be a super-aged society that population aged 60 years and over is up to 28 percent of the total population (2) the aging society problems in Thailand are divided into 4 aspects: economic, social, health, and environment, the example of common health problem is falls because of the physical characteristic of the elderly which is caused by various diseases such as cardiovascular disease etc. and (3) the government should have guidelines to support the rapidly older persons in the future, for example encouraging more employment of the elderly, and there is a sector to monitor the needs of employers and employees to suit the expertise of each type of work, etc.

Application of this study: This study can be used as a guideline for preparing and dealing with the aging society in Thailand at present and future, as well as providing social welfare and improving the quality of life of the elderly.

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2559-2565 รวมถึงศึกษาปัญหาและการแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยและเสนอแนะแนวทางการเตรียมความพร้อมของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

วิธีการศึกษา: ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเอกสาร ซึ่งใช้ตัวเลข สถิติ ข้อมูลสภาพปัญหาต่าง ๆ ระเบียบ คำสั่ง ข้อกฎหมายเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย จากกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระหว่างปี พ.ศ. 2559-2565

ผลการศึกษา: ปี 2564 ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และในปี 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสุดยอด โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด สำหรับปัญหาสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านสภาพแวดล้อม ตัวอย่างปัญหาด้านสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ คือ การหกล้ม โดยปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการหกล้มคือ ลักษณะทางกายภาพของผู้สูงอายุทำให้เกิดภาวะโรคต่าง ๆ เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น ทั้งนี้ภาครัฐควรมีมาตรการรองรับประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคต เช่น สนับสนุนให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นและมีหน่วยงานดูแลความต้องการของนายจ้างและลูกจ้างให้เหมาะสมกับความเชี่ยวชาญของงานแต่ละประเภท เป็นต้น

การประยุกต์ใช้: ผลการศึกษานี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมและรับมือสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ตลอดจนการจัดสวัสดิการสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น

บทนำ

คำว่า สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ตามความหมายของกองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้นิยามว่า คือ สังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิดและจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง จากความหมายดังกล่าวนี้ทำให้เห็นปัญหาของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียที่มีปัญหาจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกิดขึ้นเช่นเดียวกับประเทศไทย เช่น สิงคโปร์ เป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุใกล้เคียงกับประเทศไทย เกาหลีใต้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว เช่นเดียวกับญี่ปุ่นที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก และเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสูงสุด ในขณะที่องค์การสหประชาชาติ (United Nation) ได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. 2544-2563 (ค.ศ. 2001-2100) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึง การมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั่วโลกและมีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุเหล่านี้จะเป็นประเด็นท้าทายทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านสิ่งแวดล้อมที่แต่ละประเทศจะต้องประสบปัญหาและจะต้องได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เกิดขึ้นนี้ด้วย

สำหรับประเทศไทย จำนวนผู้สูงอายุมีตัวเลขเทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ ซึ่งมีอัตราการเติบโตเป็นอันดับ 3 ในทวีปเอเชีย รองมาจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ โดยประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และในปัจจุบันปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว (complete aged society) และในปี 2573 จะมีสัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศ ทั้งนี้รัฐบาลได้กำหนดให้สังคมผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ และทำแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545-2565 เตรียมพร้อมสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีการประเมินผลแผนปฏิบัติการยังพบว่า การดำเนินงานบางด้านมีปัญหาต้องมีการปรับปรุงเพื่อเตรียมความพร้อมประชากรผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ให้คนไทยจะต้องตระหนักและรับรู้เกี่ยวกับสถานการณ์นี้เนื่องจากสังคมไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์แบบในปี พ.ศ. 2568 อีกไม่กี่ปีข้างหน้า จึงได้มีการปรับแผนปฏิบัติการให้เป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน โดยให้ความสำคัญกับประเด็นหลักคือ การรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็นสังคมผู้สูงอายุ คนวัยทำงานจะต้องมีความเข้าใจถึงการเตรียมตัวรับมือด้านต่าง ๆ เช่น รายได้ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยเฉพาะในระหว่างปี พ.ศ. 2559-2565 ที่กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักได้ทำการรวบรวมข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยข้อมูลดังกล่าวมีความน่าสนใจในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของสังคมผู้สูงอายุ แนวโน้มในอนาคต ตลอดจนปัญหารวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนรับมือและเตรียมความพร้อม ตลอดจนสวัสดิการสังคมและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2559-2565
2. เพื่อศึกษาปัญหาและการแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการเตรียมความพร้อมของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของสังคมผู้สูงอายุ

สหประชาชาติ (United Nation) และธนาคารโลก (World Bank) ได้ให้ความหมาย สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกันในอัตราเท่ากันหรือมากกว่าร้อยละ 10

ขึ้นไปหรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปอยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกันในอัตราเท่ากันหรือมากกว่าร้อยละ 7 ขึ้นไปของประชากรทั้งประเทศ (United Nations, 2017)

ในสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ประเทศไทยมีประชากรทั้งสิ้น 66.5 ล้านคน เฉพาะผู้สูงอายุมี 11.1 ล้านคน หรือคิดเป็น 16.73% และในปี 2563 ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวนมากกว่า 12 ล้านคนหรือ 18% ของจำนวนประชากรทั้งหมด สำหรับประเทศไทยจำนวนผู้สูงอายุ เทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ โดยมีอัตราการเติบโตของผู้สูงอายุเป็นอันดับ 3 ในทวีปเอเชียรองจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ ทั้งนี้ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และสำนักงานสถิติแห่งชาติ คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2565 และในปี 2576 จะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศ โดยในส่วนของรัฐบาลได้กำหนดให้สังคมสูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ และกำหนดแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ (พ.ศ. 2545-2565) เพื่อเตรียมความพร้อมสังคมไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ ซึ่งจากการประเมินผลแผนปฏิบัติการ ยังพบการดำเนินงานบางด้านมีปัญหาที่จะต้องปรับปรุง เช่น การเตรียมความพร้อมของประชากรผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุและการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งแผนปฏิบัติการระยะที่ 2 (พ.ศ. 2563-2565) เป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน โดยให้ความสำคัญในประเด็นหลัก ได้แก่ (Department of Health, 2015 : 3)

1. การรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คนวัยทำงานมีความเข้าใจถึงการเตรียมตัวด้านต่าง ๆ เช่น รายได้ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย

2. สังคมมีทักษะเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ ไม่มองว่าผู้สูงอายุเป็นภาระต่อสังคม

3. การจ้างงานผู้สูงอายุเพื่อให้รู้สึกว่ามีคุณค่า

4. กลุ่มผู้สูงอายุที่ครอบครัวยากจน จะเน้นให้ลูกหลานกลับมาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น

5. การปรับเปลี่ยนโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นสถานที่พัฒนาผู้สูงอายุในชุมชน

6. การส่งเสริมการออมทั้งแรงงานในระบบและนอกระบบ เพื่อมีเงินไว้ใช้ในวัยเกษียณ

7. การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุในระดับวิชาชีพอย่างเพียงพอและมีมาตรฐาน

สำหรับสถานการณ์ในปัจจุบัน พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรกลุ่มผู้สูงอายุหรือมีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 12 ล้านคนหรือคิดเป็นสัดส่วนราว 1 ใน 6 ของประชากรไทย ถือเป็นอันดับ 2 ในกลุ่มประเทศอาเซียน รองจากประเทศสิงคโปร์ นอกจากนี้ไทยถูกคาดการณ์ว่าจะเป็นประเทศกำลังพัฒนาประเทศแรกของโลกที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์ (Aged Society) เนื่องจากอัตราการเกิดของคนไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนการเกิดเพียงประมาณ 6 แสนคนต่อปี ซึ่งหากสถานการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไปแล้ว จำนวนประชากรคนไทยโดยรวมจะเริ่มลดลง แล้วประเทศไทยจะขยับขึ้นเป็นสังคมผู้สูงอายุแบบสุดยอด (Hyper Aged Society) ซึ่งมีสัดส่วนประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปีถึงร้อยละ 20 หรือมีประชากรอายุมากกว่า 60 ปีกว่าร้อยละ 30 ภายในปี พ.ศ. 2584 (Kasemsub, 2021)

สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย และปัญหาผู้สูงอายุในสังคมไทยเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และรุนแรงเมื่อเปรียบเทียบกับหลายชาติในโลก สาเหตุเพราะคนไทยมีอัตราการเกิดน้อย คุมกำเนิดได้ดี และอายุคนยืนยาวขึ้น กลุ่มคนที่เกิดในช่วง 2506 – 2562 ซึ่งมีอัตราการเกิดมากกว่า 1 ล้านคนต่อปี เรียกได้ว่าเป็นคลื่นสึนามิประชากรลูกใหญ่ที่จะส่งผลให้ภายใน 20 กว่าปีข้างหน้า ผู้สูงอายุจะเพิ่มเป็นราว 21 ล้านคน กลายเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ในประเทศ สร้างปัญหาต่อสังคมในหลายด้าน ได้แก่ (Department of Older Persons, 2021)

1. ปัญหาด้านการผลิต

เมื่อโครงสร้างของประชากรเปลี่ยนไปมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้น ขณะที่วัยทำงานเท่าเดิมหรือลดลงจะมีผลกระทบโดยตรงต่อแน่นอน อาจส่งผลทำให้ค่าแรงสูงขึ้นได้หรือเกิดการขาดแคลนแรงงาน จึงเริ่มมีการแก้ไขปัญหาด้านขาดแคลนแรงงานโดยใช้เครื่องมือเครื่องจักร หรือนำเทคโนโลยีเข้ามาทดแทนแรงงานคน หรือการนำเข้าแรงงาน ต่างต่างมากขึ้น

ทางด้านการลงทุนและการออม เมื่อวัยสูงอายุหรือวัยเกษียณขาดรายได้หรือมีรายได้ลดลง ทำให้มีการออมลดลง ในขณะที่วัยทำงานต้องรับภาระมากขึ้น ทำให้มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจึงส่งผลให้มีเงินออมน้อยลงและเงินลงทุนลดลง สำหรับภาครัฐบาล

จำเป็นต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการมากขึ้น เพื่อบริการสังคมทางด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ ทำให้การลงทุนและการออมของประเทศไทยลดลงด้วย

ทางด้านผลผลิตหรือรายได้ประชาชาติ สัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้น ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ หรือ GNP รายได้ประชาชาติน้อยลง และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลลดลง รวมถึงคุณภาพการผลิตลดลง

ทางด้านการคลัง เมื่องบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้น ภาครัฐจำเป็นต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุข การแพทย์ บริการสังคมแก่ผู้สูงอายุมากขึ้นและต้องเพิ่มงบประมาณรายจ่ายเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากไร้และการเก็บภาษีรายได้ลดลงเนื่องจากมีวัยผู้สูงอายุซึ่งไม่มีรายได้มีสัดส่วนที่มากขึ้น

2. ปัญหาด้านสังคม

การที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทำให้ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะต้องทำงานมากขึ้นและต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น บางครั้งอาจทำให้ผู้สูงอายุขาดความอบอุ่นหรืออาจถูกทอดทิ้งได้

ปัญหาทางด้านสภาพจิตใจ เมื่อไม่ได้ทำงานทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหงา ไม่ภาคภูมิใจเหมือนเป็นภาระกับลูกหลาน อาจรู้สึกน้อยใจ ซึมเศร้า จึงจำเป็นต้องมีคนดูแลเอาใจใส่้วยเกษียณกันมากขึ้น

ปัญหาสุขภาพร่างกาย ทำให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก หากไม่มีการวางแผนสะสมเงินออม เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในวัยชราจึงจำเป็นต้องเตรียมสะสมเงินออมหรือวางแผนการลงทุนเพื่อจะได้มีรายได้หรือเงินสะสมไว้ใช้ในช่วงที่สูงอายุหรือสามารถนำเงินออมที่สะสมไว้มาใช้ในช่วงบั้นปลายชีวิตได้

นอกเหนือจากสถานการณ์และปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประเทศไทยยังมีนโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมผู้สูงอายุให้สามารถพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ เป็นต้น

เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ “ร่างพัฒนาประชากรเพื่อพัฒนาประเทศในระยะยาว ปี 2565-2580” กรอบแนวทางการพัฒนาประชากรของแผนฯ นี้ โดยรวมวางโครงสร้างพัฒนาประชากรไทยในทุกช่วงวัยด้วยแนวคิด “เกิดดี อยู่ดี กินดี” ให้ความสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ (1) การเกิดอย่างมีคุณภาพ (2) การอยู่อย่างมีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และ (3) การแก่และการตายอย่างมีคุณภาพ โดยต้องมีการพัฒนาบนฐานของกระบวนทัศน์ใหม่และคำนึงถึงอิทธิพลของเทคโนโลยี โซเชียลมีเดีย และเจเนอเรชันที่จะส่งผลให้การดำรงชีวิตของประชากรในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต (Institute for Population and Social Research, 2023)

ร่างแผนพัฒนาประชากรเพื่อการพัฒนาประเทศระยะยาว ปี 2565-2580 นั้น ให้ความสำคัญกับการ “สูงวัย” ของประชากรที่เชื่อมโยงไปสู่สังคมสูงวัย (ageing society) อย่างรอบด้าน ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. การสร้างครอบครัวที่มีคุณภาพ และพัฒนาระบบที่เอื้อต่อการมีและเลี้ยงดูบุตร
2. การพัฒนาระดับผลิตภาพประชากร
3. การยกระดับความมั่นคงทางการเงิน
4. การสร้างเสริมสุขภาพเพื่อลดการตายก่อนวัยอันควร และมีระบบดูแลระยะยาวและช่วงท้ายของชีวิต
5. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพกับทุกกลุ่มวัย
6. การบริหารจัดการด้านย้ายถิ่น

โดยแบ่งลำดับความสำคัญในการดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน เน้นการจัดการกับปัญหาที่เป็นผลพวงจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 มุ่งให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เยียวยาครอบครัวที่เปราะบางและผู้ว่างงาน และระยะยาว มุ่งเน้นการสร้างครอบครัวคุณภาพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาประชากรรุ่นถัดไปให้มีคุณภาพและการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของระบบการดูแลคนรุ่นพ่อแม่เมื่อเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ รวมทั้งพัฒนาระบบการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพสูง เพื่อให้สามารถสร้างรายได้อย่างมั่นคงต่อเนื่อง ตามแนวคิด “ชุมชนน่าอยู่ สุขภาวะดี มีงานทำ”

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า แผนดังกล่าวให้ความสำคัญกับเรื่อง “การสูงวัยของประชากร” ที่เชื่อมโยงไปสู่สังคมสูงอายุ (aged society) นอกจากนี้แล้ว มติคณะรัฐมนตรียังเห็นชอบแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580) และให้หน่วยงานรับผิดชอบดำเนินงานด้านผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติต่อไป

วิธีการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2559-2565 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งอาศัยข้อมูลและรายละเอียดที่ได้มีการศึกษาและบันทึกไว้โดยหน่วยงานกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2559-2565 ประกอบด้วย ตัวเลข สถิติ ข้อมูลสภาพปัญหาต่าง ๆ ระเบียบ คำสั่ง ข้อกฎหมาย นามวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปตีความและนำเสนอรายงานผลการวิจัยในแบบพรรณนาความ

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. เอกสารชั้นต้น (Primary document) เป็นข้อมูลดิบที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ซึ่งมีการบันทึกไว้ในลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ บทความ รายงานประจำปี รายงานการประชุม และการจัดเก็บในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ตัวเลข และสถิติต่าง ๆ

2. เอกสารชั้นรอง (Secondary document) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่ง เช่น บทความทางวิชาการ ผลงานวิจัย หนังสือ ตำรา และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สภาพปัญหาต่าง ๆ ความต้องการ ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐ ข้อเสนอแนะ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารมาใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ความจริง (Authenticity) ความถูกต้อง น่าเชื่อถือ (Credibility) การเป็นตัวแทน (Representativeness) และความหมาย (Meaning) (Scott, 1990 : 1-2)

1. ความจริง (Authenticity) หมายถึง คัดเลือกเอกสารที่เป็นเอกสารที่แท้จริง (origin) ซึ่งสำคัญมากต่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนหรือหน่วยงานที่เขียนเอกสารว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่อย่างไร รวมทั้งข้อมูลในเอกสารนั้นสอดคล้องกับข้อมูลในบริบทอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาที่มีการเขียนเอกสารนั้น ๆ

2. ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) หมายถึง คัดเลือกเอกสารด้วยการพิจารณาว่า เอกสารนั้นไม่มีข้อมูลผิดพลาด บิดเบือน คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง

3. ความเป็นตัวแทน (Representativeness) หมายถึง คัดเลือกเอกสารด้วยการพิจารณาว่า เอกสารดังกล่าวมีความเป็นตัวแทนหรือไม่ กล่าวคือ เอกสารนั้นสามารถใช้แทนหรือเป็นฉบับแทนเอกสารประเภทเดียวกันได้หรือไม่ และข้อมูลในเอกสารที่นำมาวิเคราะห์นั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่เป็นตัวแทนของประชากรได้ เช่น มีการสุ่มตามวิธีการวิจัย และใช้สถิติวิเคราะห์ที่ถูกต้อง ย่อมถือว่าข้อมูลหรือผลที่เสนอในงานวิจัยนั้นเป็นตัวแทนข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ต่อได้

4. ความหมาย (Meaning) หมายถึง การคัดเลือกเอกสารมีความชัดเจนและสามารถเข้าใจได้ง่าย จะต้องตรวจสอบเอกสารเบื้องต้นด้วยการพิจารณาข้อมูลคร่าว ๆ ว่าเอกสารที่นำมานั้นมีข้อมูลใดที่เป็นนัยสำคัญหรือจะสร้างความหมายให้กับ การวิจัยหรือไม่ การตีความในระดับที่เป็นข้อเท็จจริงคือ สรุปสาระสำคัญที่ปรากฏหรือการตีความข้อมูลที่เป็นนัยซ่อนแฝงอยู่

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดของการวิเคราะห์เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ (Office of Academic Promotion and Support 9, 2021)

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ข้อมูลประเภทตัวเลข สถิติ ข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการ ข้อเสนอแนะและข้อมูลการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐ

ขั้นตอนที่ 2 จำแนกและจัดประเภทข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลประเภทตัวเลข สถิติ และข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการ ข้อเสนอแนะ และข้อมูลการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐ

ขั้นตอนที่ 3 หาความสัมพันธ์ และเปรียบเทียบข้อมูล โดยนำข้อมูลทั้งหมด จำนวน สัดส่วน ร้อยละ ประชากรในแต่ละ จังหวัด ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด มาหาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบ

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอข้อมูลในลักษณะของรูปตาราง สถิติและแผนภูมิเส้น และการพรรณนาความ อธิบายถึงจำนวนตัวเลข สัดส่วน ร้อยละ ข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุ รวมทั้งในลักษณะภาพรวมของสังคมผู้สูงอายุทั้งใน กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2559-2565 จำแนกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2559 – 2565
2. ปัญหาและการแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย
3. แนวทางการเตรียมความพร้อมของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2559 - 2565

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึงปี พ.ศ. 2565 จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) แล้ว เนื่องจากมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณ 11 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.5 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ ซึ่งมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ จึงถือว่าประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตามที่องค์การสหประชาชาติ (UN) และธนาคารโลก (World Bank) ได้กำหนดไว้ รวมไปถึงในปีต่อ ๆ มา จนถึง พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีแนวโน้มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทุกปี มีเพียงแต่ปี พ.ศ. 2562 ที่มีจำนวนผู้สูงอายุลดลงจากปี พ.ศ. 2561 เนื่องจากในปี 2562 มีเด็กเกิดเพียง 6 แสนคนเท่านั้น ในขณะที่จำนวนคนตายในประเทศเพิ่มขึ้นถึง 5 แสนคน ซึ่งปี 2562 ถือเป็นปีแรกที่จำนวนคนตายในประเทศไทยมีจำนวนถึงหลัก 5 แสนคน ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนผู้สูงอายุลดลง และต่อเนื่องมาอีกในปี พ.ศ. 2563 – 2564 จำนวนผู้สูงอายุลดลง อันเนื่องมาจากสถานการณ์โควิด-19 และในขณะเดียวกันก็มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึง พ.ศ. 2565 มีจำนวนผู้สูงอายุ ประมาณ 12.7 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.2 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ ซึ่งจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ จึงยังอยู่ในระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) แต่ยังไม่เกินร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ ถือได้ว่าประเทศไทยย่างเข้าสู่ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) และเข้าสู่ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) แต่ก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ และขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบหลายด้าน เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข การโภชนาการ เป็นต้น ดังแสดงใน Table 1 และ Figure 1 คือแผนภูมิเส้นแสดงร้อยละของผู้สูงอายุในประเทศไทยระหว่างปี 2559-2565 โดยร้อยละของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2017 – 2022)

Table 1 Number of population, older persons and percentages of older persons in Thailand between A.D. 2016-2022 (unit: million person)

Year	Number of population	Number of older persons	Percentages of older persons
2016	65.9	11.0	16.5
2017	65.5	11.3	17.1
2018	66.0	11.7	17.6
2019	69.3	11.6	17.5
2020	66.5	12.0	18.1
2021	66.7	12.5	18.8
2022	66.0	12.7	19.2

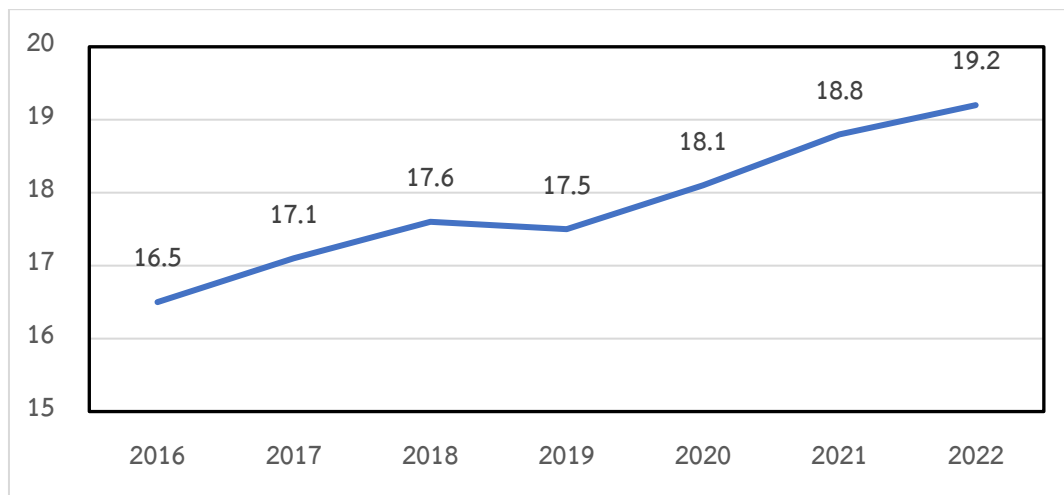


Figure 1 Line chart of percentages of older persons in Thailand between A.D. 2016-2022

(Source: Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2016; 2017; 2018; 2019; 2020; 2021; 2022)

สำหรับการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย สามารถจำแนกจำนวนผู้ดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นสวัสดิการของรัฐได้ ดัง Table 2

Table 2 Number of elderly caregiver that is government welfare between A.D. 2020-2021 (unit: person)

Elderly Caregiver	2020	2021
Village health volunteer	1,027,036	1,039,729
Social development and human security volunteer (older persons specialist)	24,293	44,807
Elderly caregiver	86,829	94,968
Elderly care manager	13,615	15,114
Local care volunteer	13,190	13,387

จาก Table 2 พบว่า ในปี 2564 ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นในทุกกลุ่มเมื่อเทียบกับปี 2563 โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากที่สุด โดยในปี 2563 มีจำนวน 1,027,036 คน และปี 2564 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 1,039,729 คน รองลงมาคือผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งมีจำนวน 86,829 คน และ 94,968 คน ในปี 2563 และ 2564 สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ อาสาสมัครบริบาลท้องถิ่น (อสบ.) โดยในปี 2563 มีจำนวน 13,190 คน และ 13,387 คน ในปี 2564

สำหรับการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุในประเทศไทยระหว่างปี 2563-2564 พบข้อมูลการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ ซึ่งแสดงประเภทของการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ ดัง Table 3

Table 3 The gathering of Thai elderly between A.D. 2020-2021

The Gathering of Thai Elderly	2022	2021
Elderly club	29,276	29,359
Elderly school	2,049	2,327
Center for quality of life development and occupational promotion for the elderly	1,589	1,589

จาก Table 3 พบว่า ในปี 2564 ชมรมผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นจากปี 2563 เล็กน้อย กล่าวคือ ชมรมผู้สูงอายุในปี 2564 มีจำนวน 29,359 ชมรม ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นจากในปี 2563 ซึ่งมีจำนวน 29,276 ชมรม ขณะที่โรงเรียนผู้สูงอายุในปี 2564 เพิ่มขึ้นมากกว่าปี 2563 อย่างชัดเจน นั่นคือ จำนวนโรงเรียนผู้สูงอายุในปี 2563 มีจำนวน 2,049 แห่ง และเพิ่มสูงขึ้นเป็น 2,327 แห่ง ในปี 2564 สำหรับศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ในปี 2563 และ 2564 มีจำนวนเท่าเดิมเท่ากับ 1,589 แห่ง เมื่อพิจารณาการจัดสวัสดิการด้านการเงินของรัฐสำหรับผู้สูงอายุ ระหว่างปี 2563-2564 พบข้อมูลที่น่าสนใจดังแสดง Table 4

Table 4 Government financial welfare for Thai Elderly between A.D. 2020-2021

Government Financial Welfare	2020	2021
Elderly who receive a living allowance	9,663,169 persons (76,280 million baht)	10,488,013 persons (79,300 million baht)
Elderly who receive government pension/retirement allowance	803,293 persons (267,012 million baht)	792,581 persons (264,904 million baht)
Elderly who receive old age retirement allowance from Social Security System M 33 and M39	267,843 persons (10,758 million baht)	315,566 persons (12,142 million baht)
Elderly who receive old age retirement allowance from Social Security System M 40	22,880 persons (83.42 million baht)	23,406 persons (96.51 million baht)
Elderly who receive old age pension from Social Security System M 33 and M39	295,981 persons (8,192.80 million baht)	390,950 persons (11,734.51 million baht)
Elderly who are the member of Social Security System (M 33 39 and 40)	1,016,015 persons	1,744,511 persons
Elderly who are the member of National Savings Fund	81,243 persons	81,252 persons

หมายเหตุ

1. ตัวเลขในวงเล็บ คือ งบประมาณที่ใช้
2. มาตรา 33 เป็นลูกจ้างที่ทำงานต่อเนื่องในสถานประกอบการและมีนายจ้าง
3. มาตรา 39 เคยเป็นลูกจ้างที่อยู่ในสถานประกอบการและมีนายจ้าง
4. มาตรา 40 เป็นผู้ประกันตนเพื่อสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคม

จาก Table 4 พบว่า ในปี 2564 จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการด้านการเงินของรัฐประเภทต่าง ๆ มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นจากปี 2563 รวมถึงงบประมาณที่ใช้ก็เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน นั่นแสดงให้เห็นว่ารัฐ มีการดูแลผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี รวมถึงการใช้งบประมาณสวัสดิการด้านการเงินให้กับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเช่นกัน

2. ปัญหาและการแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

ปัญหาสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ได้ศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านสภาพแวดล้อม ในที่นี้ขอกล่าวถึงปัญหาเศรษฐกิจและการแก้ไขดังนี้

ในปัจจุบันผู้สูงอายุในประเทศไทยมีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทำให้ฐานภาษีของประเทศแคบลง ส่งผลให้การจืดเก็บรายได้จากภาษีเงินได้ของภาครัฐที่จะนำมาใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศลดลงตามไปด้วย ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและค่ารักษาพยาบาล ฯลฯ ซึ่งนำไปสู่การขาดดุลงบประมาณและหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น ทำให้การลงทุน และการออมของประเทศลดลง สัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้น ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product: GDP) หรือรายได้ประชาชาติน้อยลง รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลลดลงไปด้วย

ภาครัฐจึงจำเป็นต้องจัดทำมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุของไทยทั้งระบบและต่อเนื่อง มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาสนับสนุนการขับเคลื่อนงานรองรับสังคมสูงอายุของไทย ทั้งนี้ ในการประชุมครั้งที่ 3/2563 เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2563 ของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ได้มีมติเห็นชอบให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินการตามมาตรการ ดังนี้

1. บูรณาการระบบบำนาญ และระบบการออมเพื่อยามสูงอายุและการปฏิรูประบบการเงินการคลังที่เหมาะสมเพื่อรองรับสังคมสูงวัย
 2. ส่งเสริมและสนับสนุนประชากรวัยทำงานในการเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าสู่การใช้ชีวิตยามสูงวัย
 3. การขยายอายุการทำงาน จากเกษียณราชการเป็น 65 ปี เฉพาะบางสายงานไม่ครอบคลุมตำแหน่งบริหาร รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนขยายอายุการทำงานของลูกจ้าง
 4. สนับสนุนการสร้างระบบการออม ทั้งแบบถ้วนหน้าและสมัครใจเพื่อรองรับความต้องการในยามสูงอายุ
 5. สนับสนุนการเพิ่มทักษะและอาชีพทางเลือกที่ 2 ในวัยทำงานและหลังเกษียณ เพื่อใช้ประโยชน์ยามสูงอายุ
 6. กระจายแหล่งการจ้างงานให้อยู่ใกล้ชุมชนชนบท
 7. จูงใจให้คนต่างชาติดที่มีคุณภาพและต้องการทำงานในประเทศไทยอย่างถาวรได้มีโอกาสทำงานและพำนักในประเทศไทย
- นอกจากนี้ ควรมีมาตรการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุโดยกระทรวงแรงงานได้จัดทำแนวปฏิบัติสำหรับสถานประกอบการที่จ้างงานผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จะได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเงินได้นิติบุคคล (Ministry of Labour, 2019) รวมทั้งตั้งศูนย์พัฒนาทักษะเพิ่มเติมควบคู่ไปกับการจัดหางานที่เหมาะสมให้ เพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น และมีการคุ้มครองทางสังคมให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตโดยภาครัฐวางระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม สำหรับผู้สูงอายุ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปรับบริการทางการแพทย์

3. แนวทางการเตรียมความพร้อมของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

จากการวิเคราะห์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยด้านเศรษฐกิจ ระหว่าง พ.ศ. 2559-2565 ภาครัฐควรมีมาตรการเพื่อที่จะรองรับอัตราการลดลงของประชากรในประเทศ แต่ประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคต ดังนี้

1. ควรเพิ่มสวัสดิการเบี้ยผู้สูงอายุ เพราะค่าครองชีพในชีวิตประจำวันสูงขึ้น เบี้ยที่ได้รับน้อยเกินไป ทำให้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เกิดภาวะพึ่งพิงลูกหลาน รัฐจึงจำเป็นต้องเพิ่มสวัสดิการเบี้ยผู้สูงอายุเป็น 3,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน
 2. ผลักดันให้เกิดแรงงานผู้สูงอายุมากขึ้น ให้ครอบคลุมทุกประเภทของการทำงาน
 3. สนับสนุนให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และมีหน่วยงานดูแลความต้องการของนายจ้างและลูกจ้างให้เหมาะสมกับความเชี่ยวชาญของงานแต่ละประเภท
 4. ใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนในกรณีที่แรงงานขาดแคลน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเดินหน้าต่อไปได้
 5. เพิ่มฐานเก็บภาษี เพื่อให้รัฐมีงบประมาณในการจัดสรรสวัสดิการจากคนรวยมาดูแลผู้สูงอายุในประเทศ
 6. เสนอให้มีการทบทวนนิยาม “การเริ่มนับอายุของผู้สูงอายุ” ให้เพิ่มมากกว่า 60 ปี และขยายเวลาในการ “เกษียณอายุ”
- จากการทำงานทั้งภาครัฐและเอกชน

7. สร้างแรงจูงใจและขยายสิทธิประโยชน์ให้กับนายจ้างที่จ้างงานผู้สูงอายุ
8. ส่งเสริมการทำงานที่บ้านให้ผู้สูงอายุได้ใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2559-2565 ทำให้เห็นด้านสุขภาพของผู้สูงอายุไทยเป็นโรคเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดสมอง และโรคที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบันคือ โรคสมองเสื่อม จึงขอเสนอแนะให้ภาครัฐควรมีมาตรการ ดังนี้

1. ส่งเสริมอย่างจริงจังเพื่อให้สถานประกอบการมีการจ้างงาน หรือขยายระยะเวลาการเกษียณอายุของผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุรู้สึกว่ามีคุณค่าและความสำคัญ
2. ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในชุมชน เพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ รวมถึงผู้สูงอายุที่มีอาการเจ็บป่วยให้ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว

3. ควรเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากความรักของคนในครอบครัวและผู้ใกล้ชิด

4. ควรพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการดูแลตอบสนองความต้องการการดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม รวมถึงช่องทางการเข้าถึงแหล่งประโยชน์ทางสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพให้มากขึ้น

6. ควรมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และนำไปใช้ประโยชน์หรือต่อยอดได้

จากการวิเคราะห์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2559-2565 พบว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงานประมาณ 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุทั้งหมด และเป็นงานนอกระบบ ซึ่งขาดหลักประกันทางสังคม จึงขอเสนอแนะในด้านสังคม ดังนี้

1. ผู้สูงอายุที่สุขภาพยังเอื้อต่อการทำงานต้องการมีรายได้และไม่อยากเป็นภาระของลูกหลาน หน่วยงานภาครัฐที่เป็นกลไกในการดำเนินงานควรจัดทำฐานข้อมูลหรือจัดทำข้อมูลที่เป็นระบบ ทันสมัย กลไกในพื้นที่โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุทั้งในลักษณะที่เป็นกลุ่มหรือบุคคลอย่างชัดเจน

2. สังคมไทยมีระบบค่านิยมของผู้สูงอายุบางประการที่ไม่เอื้อต่อการทำงานของผู้สูงอายุ ซึ่งสถานประกอบการหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอาจไม่เข้าใจถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของการทำงานของผู้สูงอายุที่ยังมีความพร้อมและมีศักยภาพในการทำงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการณรงค์และการส่งเสริมให้สังคมตระหนักถึงการทำงานของผู้สูงอายุหรือสร้างแรงจูงใจเชิดชูผู้สูงอายุหรือสถานประกอบการที่มีระบบการจ้างงานผู้สูงอายุ

3. การจ้างผู้สูงอายุในระบบที่ทำงานสถานประกอบการหรือหน่วยงานภาครัฐยังมีสัดส่วนที่ต่ำทั้งที่ผู้สูงอายุบางส่วนยังต้องการทำงาน ต้องการมีรายได้ เพราะคิดว่าตนเองยังมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะทำงานได้ แต่สถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่ได้จ้างด้วยเหตุผลลักษณะงานไม่เหมาะสมไม่ต้องการแบกรับภาระด้านสวัสดิการ ดังนั้น รัฐบาลควรมีนโยบายสร้างแรงจูงใจให้สถานประกอบการมีการจ้างผู้สูงอายุในอัตราส่วนที่เหมาะสม มีการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานในแต่ละช่วงวัย สามารถอยู่ร่วมกันและไม่มีเลือกปฏิบัติด้านอายุ

4. ควรมีการศึกษารูปแบบของการจ้างผู้สูงอายุที่มีความหลากหลาย สามารถรองรับความแตกต่างของประเภทอุตสาหกรรม อาชีพ รูปแบบและระดับของการทำงานที่แตกต่าง จึงไม่ควรมีการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำสำหรับผู้สูงอายุ เพราะการทำงานของผู้สูงอายุมีความยืดหยุ่น อาจไม่สามารถทำเต็มเวลาอย่างวัยอื่น แต่อัตราค่าจ้างรายชั่วโมงสำหรับลูกจ้างผู้สูงอายุต้องมีความเหมาะสมและเป็นธรรม

5. ควรกำหนดกรอบ กติกา กฎเกณฑ์ที่ยอมรับให้ชัดเจนในการขยายอายุการทำงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

6. ภาครัฐควรสนับสนุนหรือมีมาตรการที่ทำให้ต้นทุนของผู้ประกอบการลดลงทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลดหย่อนภาษีในอัตราพิเศษ สำหรับค่าใช้จ่ายในการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีการจ้างผู้สูงอายุหรือมีกองทุนเพื่อพัฒนาสถานประกอบการเพื่อการพัฒนาแรงงานผู้สูงอายุ

7. การจ้างงานนอกระบบ มาตรการภาครัฐที่จะเข้าไปเสริมให้กับผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมและให้ความรู้แก่กลุ่มผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ควรมีประเด็นในเรื่องสิทธิประโยชน์ และเพื่อเป็นอำนาจต่อรองกับผู้ว่าจ้างในการผลิตสินค้าและบริการ

8. การสร้างแรงจูงใจให้แรงงานที่ยังมีศักยภาพยังคงทำงาน แม้จะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ โดยนโยบายเหล่านี้มีทั้งที่เป็นภาคบังคับและภาคสมัครใจ

จากการวิเคราะห์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2559-2565 ด้านสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (complete aged society) โดยประเทศไทยมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534, 2540, 2550, 2560 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546, 2553, 2560 และพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เพื่อให้ประเทศไทยมีกรอบทิศทางในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รองรับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ภาครัฐจึงมีการสนับสนุนโครงการปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้สูงอายุให้เหมาะสมและปลอดภัย รวมทั้งมีการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งสาธารณะและการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในภาคขนส่งสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แต่จากการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวมีข้อเสนอแนะในด้านสภาพแวดล้อม ดังนี้

1. การผลักดันให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ โดยการริเริ่มของภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ
2. การเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุในทุกช่วงวัย โดยเน้นการทำงานในแบบหุ้นส่วนความร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน องค์กรอิสระ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. การจัดสภาพแวดล้อมหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องปรับได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่หรือความพร้อมของทรัพยากรหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในท้องถิ่นและจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ทั้งท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนส่งเสริมให้ภาคเอกชนร่วมสนับสนุนและลงทุน เพื่อการสร้างสภาพแวดล้อมของสถานที่ต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุด้วย
4. เนื่องจากนโยบายการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุเป็นนโยบายที่ให้สิทธิเฉพาะกลุ่มเปราะบางทางสังคมคือ ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนหรือรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐหรือได้รับแต่ไม่เพียงพอ และมีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคงหรือไม่เหมาะสม ไม่ปลอดภัยกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุทุกกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งเรื่องการจัดการด้านความปลอดภัยภายในบ้านและการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตร รัฐบาลจึงควรจัดให้มีการเยี่ยมบ้านโดยบุคลากรทางสุขภาพ เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ
5. ภาครัฐควรมีนโยบายในการสร้างเสริมความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ประชาชนเตรียมความพร้อมไว้ล่วงหน้าในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์
6. ควรมองถึงอนาคตผู้สูงอายุไทย ดึงศักยภาพผู้สูงอายุที่มีมาทำงานร่วมกับคนต่างวัย ขณะเดียวกันเพิ่มทักษะเรื่องการใช้สื่อเทคโนโลยีให้กับผู้สูงอายุ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สวัสดิการความช่วยเหลือต่าง ๆ ได้ และผู้สูงอายุเหล่านี้มีสุขภาพอนามัยแข็งแรงให้นานที่สุด ย่นระยะเวลาที่ต้องเป็นผู้สูงอายุพึ่งพิง ดัดเตี้ย มีโรคภัยน้อยที่สุด รวมทั้งไม่ถูกทอดทิ้งอยู่โดดเดี่ยวสามารถช่วยเหลือตัวเองได้
7. ควรมีการพัฒนาบริการการขนส่งทางต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ ผสมผสานกับระบบสารสนเทศเข้ากับการวางแผนระบบขนส่งสาธารณะ
8. การพัฒนาทางเดินเท้ามีความสะดวกปลอดภัยมากขึ้น ผู้สูงอายุจำนวนมากนิยมการเดินทางโดยใช้วิธีการเดิน โดยให้เหตุผลว่าการเดินทางโดยการเดิน ถือเป็นการออกกำลังกายไปในตัว เกิดความผ่อนคลาย แต่บางพื้นที่ทางเดินเท้ามีอุปสรรคไม่สะดวกและไม่ปลอดภัย โดยผู้สูงอายุทราบถึงข้อมูลหรือต้นแบบจากต่างประเทศ จึงทำให้เกิดความต้องการที่จะมีรูปแบบการเดินทางเหมือนต่างประเทศ
9. ควรเพิ่มช่องทางการรับเรื่องจากผู้สูงอายุและผู้เกี่ยวข้องผ่านทางระบบออนไลน์

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การวิเคราะห์สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2559-2565 เป็นผลมาจากปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) โดยประเทศไทยมีนโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ฉบับที่ 1-3 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมผู้สูงอายุให้สามารถพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนเพื่อให้ประเทศไทยมีกรอบทิศทางการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รองรับจำนวนของผู้สูงอายุที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตแล้ว ยังมีการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาผู้สูงอายุ โดยรัฐบาลมีการสนับสนุนให้จัดทำนโยบายการจัดการสังคมผู้สูงอายุในมิติของเศรษฐกิจและสังคม การจัดระบบการให้บริการสุขภาพตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ตลอดจนสนับสนุนให้จัดทำโครงการปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้สูงอายุให้เหมาะสมและปลอดภัย โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการดำเนินการ ทั้งสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 76 จังหวัด ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่

ปัญหาผู้สูงอายุในสังคมไทยเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงมากขึ้น สาเหตุเพราะคนไทยมีอัตราการเกิดน้อย คุมกำเนิดได้ดี และอายุคนยืนยาวขึ้น กลุ่มคนที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2506-2527 ซึ่งเป็นช่วงที่มีอัตราการเกิดมากกว่า 1 ล้านคนต่อปี เรียกได้ว่าเป็นคลื่นสึนามิประชากรลูกใหญ่ที่จะส่งผลภายใน 20 ปี ข้างหน้า (พ.ศ. 2583) ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 21 ล้านคน กลายเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ในประเทศ จะสร้างปัญหาต่อสังคมไทยในหลายด้าน และปัญหาที่เกิดขึ้นเริ่มเห็นได้ชัดเจนทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพและด้านสภาพแวดล้อม (Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute, 2019) เช่น สัดส่วนผู้สูงอายุมากขึ้นทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product: GNP) หรือรายได้ประชาชาติน้อยลง รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลลดลงรวมถึงคุณภาพการผลิตลดลงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sukpiboonwat (2017) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้สูงอายุต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ผลการศึกษพบว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ผลจากการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลระหว่างประชากรผู้สูงอายุ และกำลังแรงงาน รูปแบบการอยู่อาศัยของครัวเรือนไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรคือ ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังมากขึ้น ทำให้รัฐจำเป็นต้องหานโยบายการจัดการสังคมผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับสถานการณ์โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการเตรียมความพร้อมของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ผู้สูงอายุจำเป็นต้องดำรงชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงแปลกใหม่ในสังคม ผู้สูงอายุมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ อีกมาก เช่น ต้องเรียนรู้ที่จะต้องดูแลสุขภาพตนเอง รู้จักป้องกันโรค รู้จักการออกกำลังกายที่เหมาะสม รู้จักการกินการอยู่ ต้องเรียนรู้ที่จะมีสุขภาพจิตที่ดี เพื่อที่จะได้ใช้ชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ไปได้ ต้องเรียนรู้ที่จะมีอาชีพเสริม เพราะการยังมีชีวิตอยู่ รายได้เป็นสิ่งจำเป็น การมีรายได้พอจุนเจือตนเอง ก็จะทำให้ชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน หรือเป็นภาระใคร เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นยิ่ง และจะอำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เพื่อช่วยให้การเตรียมตัวสำหรับผู้สูงอายุให้สามารถจัดการชีวิตในบั้นปลายของตนเองได้อย่างมีความสุขสงบ ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความทันสมัยอยู่เสมอ สามารถรับทราบข้อมูลข่าวสารจากสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการปรับตัว เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและมีคุณภาพ

โลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับความท้าทายรูปแบบใหม่ นั่นคือการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรสู่การเป็นสังคมสูงอายุ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ประชาคมโลกรวมถึงรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างและหลากหลายมิติ โดยเฉพาะผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม อันเป็นผลมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ ประชากรวัยแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากขึ้น เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน รายได้เฉลี่ยต่อหัวลดลง อัตราการเกิดต่ำ ผู้สูงอายุไม่มีรายได้ อัตราการพึ่งพิงสูง อัตราการออมของประเทศต่ำ รวมถึงการที่รัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเพื่อการดูแล ช่วยเหลือ เยียวยา และสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส ในขณะที่รัฐสามารถเก็บภาษีได้น้อยลง เพราะจำนวนผู้มีรายได้ลดลง โดยปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้จะเป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศในระยะยาวอย่างมีนัยยะสำคัญ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2559-2565” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

References

- Department of Health, Ministry of Public Health. (2015). *The appropriation environment allocation for the elderly*. Bangkok: The War Veterans Organization of Thailand Printing Mill. (In Thai)
- Department of Older Persons, Ministry of Social Development and Human Security. (2021). *Aging society at the present*

- and economics in Thailand*. Retrieved 14 June 2023, from <https://www.dop.go.th/th/know/15/926> (In Thai)
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2017). *Situation of the Thai older persons 2016*. Institute for Population and Social Research, Mahidol University. Bangkok. (In Thai)
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2018). *Situation of the Thai older persons 2017*. Institute for Population and Social Research, Mahidol University. Bangkok. (In Thai)
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2019). *Situation of the Thai older persons 2018*. Institute for Population and Social Research, Mahidol University. Bangkok. (In Thai)
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2020). *Situation of the Thai older persons 2019*. Institute for Population and Social Research, Mahidol University. Bangkok. (In Thai)
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2021). *Situation of the Thai older persons 2020*. Institute for Population and Social Research, Mahidol University. Bangkok. (In Thai)
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2022). *Situation of the Thai older persons 2021*. Institute for Population and Social Research, Mahidol University. Bangkok. (In Thai)
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute. (2023). *Situation of the Thai older persons 2022*. Institute for Population and Social Research, Mahidol University. Bangkok. (In Thai)
- Institute for Population and Social Research. (2023). *The future of Thai elderly*. Retrieved 14 June 2023, from https://www.thaihealthreport.com/th/articles_detail.php?id=155 (In Thai)
- Kasemsub, W. (2021). *Is Thailand ready to completely aged society?* Retrieved 14 June 2023, from <https://op.mahidol.ac.th/ga/posttoday-22-2/> (In Thai)
- Ministry of Labour. (2019). *Business establishments and employment*. Retrieved 14 June 2023, from <https://webportal.bangkok.go.th> (In Thai)
- Office of Academic Promotion and Support 9, Ministry of Social Development and Human Security. (2021). *The annual report A.D. 2018 – 2021*. Chiangmai.
- Scott, J. (1990). *A matter of record: Documentary sources in social research*. Polity Press: Cambridge.
- Sukpiboonwat, S. (2017). *The role of older persons to economic growth in Thailand*. Retrieved 14 June 2023, from <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/swurd/article/view/9022> (In Thai)
- United Nations. (2017). *World population prospects: The 2017 revision, key findings and advance tables*. Retrieved 14 June 2023, from https://population.un.org/wpp/publications/files/wpp2017_keyfindings.pdf